

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Spravodlivý potravinový dodávateľský reťazec**(prieskumné stanovisko)**

(2021/C 517/05)

Spravodajca: **Branko RAVNIK**Pomocný spravodajca: **Peter SCHMIDT**

Konzultácia	žiadosť slovínskeho predsedníctva Rady EÚ, 19. 3. 2021
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	9. 9. 2021
Prijaté v pléne	22. 9. 2021
Plenárne zasadnutie č.	563
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	211/1/6

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV víta smernicu EÚ o nekalých obchodných praktikách (NOP) v poľnohospodárskom a potravinovom dodávateľskom reťazci ako posun v riešení nerovnováhy síl v celom reťazci. NOP predstavujú zložitý fenomén s rozsiahlymi spoločenskými dôsledkami, pričom regulácia zohráva v tejto súvislosti významnú úlohu. Výbor vyzýva členské štáty, aby urýchlili transponovali a začali vykonávať smernicu a riešili NOP.

1.2. Európsky potravinový dodávateľský reťazec ukázal počas pandémie COVID-19 pozoruhodnú odolnosť. Spotrebiteľia mali vždy prístup takmer ku všetkým potravinám. Napriek tomu, že pracovníci v celom potravinovom dodávateľskom reťazci boli vystavení rizikám infekcie, urobili skvelú prácu.

1.3. Z prvých pozorovaní však vyplýva, že dochádza aj k výrazným zmenám v správaní vo výrobe, v distribúcii a spotrebe. EHSV odporúča podporovať transformáciu potravinových systémov Európy tak, aby boli environmentálne, hospodársky a sociálne udržateľné, odolné, spravodlivé a inkluzívne a najmä aby európskym spotrebiteľom poskytovali zdravé, udržateľne vyrobené bezpečné potraviny. EHSV konštatuje, že spolupráca (a nie hospodárska súťaž) medzi hospodárskymi subjektmi potravinového reťazca je nevyhnutná na podporu odolnejšieho a udržateľnejšieho potravinového systému s cieľom zabezpečiť spravodlivý podiel pre jednotlivé subjekty a zabrániť znevažovaniu.

1.4. EHSV zdôrazňuje svoje odporúčanie, aby sa slabším hospodárskym subjektom, najmä poľnohospodárom, platila spravodlivá a primeraná cena, ktorá umožňuje dodávateľom dosiahnuť príjem primeraný investíciám, inovácii a udržateľnej výrobe⁽¹⁾. Mal by sa vytvoriť mechanizmus na sledovanie monitorovania distribúcie hrubej pridanej hodnoty v potravinovom dodávateľskom reťazci. Podiel hrubej pridanej hodnoty v potravinovom dodávateľskom reťazci pre prvovýrobcu podľa údajov Komisie klesol z 31 % v roku 1995 na 23,4 % v roku 2015 (najnovšie dostupné údaje).

1.5. EHSV takisto zdôrazňuje svoje odporúčanie bojovať proti NOP, ktoré nie sú zohľadnené v rámci minimálnych požiadaviek smernice⁽²⁾, a víta úsilie, ktoré vyvíjajú viaceré členské štáty pri riešení otázok, ako je nakupovanie za cenu nižšiu, než sú výrobné náklady, dvojité súťažné aukcie alebo ochrana všetkých subjektov v dodávateľskom reťazci bez ohľadu na ich veľkosť alebo postavenie v potravinovom reťazci. EHSV víta, že sa Komisia rozhodla regulovať NOP v potravinovom dodávateľskom reťazci. Vyjadruje však poľutovanie nad tým, že Komisia nepodporila harmonizovaný prístup, aby sa zabránilo fragmentácii jednotného trhu. EHSV sa domnieva, že budúce dodatočné opatrenia by mali byť

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV o zlepšení potravinového dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 165).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV o podpore spravodlivejšieho agropotravinárskeho dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 130) a stanovisko EHSV o zlepšení potravinového dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 165).

zlučiteľné s jednotným trhom a mali by byť predmetom riadneho posúdenia vplyvu. EHSV však víta skutočnosť, že členské štáty transponujú a vykonávajú smernicu, čím zabezpečujú väčšiu spravodlivosť v potravinovom dodávateľskom reťazci, a vyzýva na harmonizovanejší prístup v budúcnosti.

1.6. EHSV vyzýva členské štáty, aby prijali zákony, ktoré chránia všetkých obchodných aktérov. Veľkosť sa nemusí vždy rovnať trhovej sile, a preto by všetci prevádzkovatelia podnikov, veľkí aj malí, mali byť chránení pred nekalými obchodnými praktikami.

1.7. EHSV takisto vyzýva členské štáty, aby zaviedli mechanizmy, ktoré im umožnia monitorovať a posilniť vykonávanie transpozičných predpisov, a aby v spolupráci so zainteresovanými stranami vytvorili fóra pre dialóg.

1.8. Nerovnováha v hospodárskej a vo vyjednávacej pozícii v európskych (ale aj svetových) potravinových systémoch vytvára tlak na ziskovosť poľnohospodárskeho odvetvia a mzdy, klesajúci investičný potenciál malých a stredných potravinárskych podnikov a zanechanie miestneho rodinného maloobchodu. Preto sú potrebné korekčné mechanizmy, aby sa zaručil vyvážený rozvoj aktérov v európskom potravinovom dodávateľskom reťazci a podporil spravodlivý podiel na hospodárskych výhodách potravinárskej výroby a distribúcie v EÚ a mimo nej, čím sa podporia udržateľné potravinové spôsoby. Komisia nevyvodila z posúdení vplyvu stratégie „z farmy na stôl“ žiadne závery.

1.9. EHSV zdôrazňuje dôležitosť toho, aby všetky zainteresované strany mali správne nástroje a informácie na to, aby mohli využívať výhody vyplývajúce zo smernice. EHSV následne vyzýva Európsku komisiu, členské štáty a Európsku službu pre vonkajšiu činnosť (ESVČ), aby zabezpečili, že zainteresované strany poznajú svoje práva a postupy na ich uplatňovanie, a to aj v súvislosti s nadnárodným obchodom v rámci EÚ aj z tretích krajín.

1.10. EHSV zdôrazňuje, že podpora spravodlivejších obchodných praktík by mala byť súčasťou širšej potravinovej a obchodnej politiky EÚ zahŕňajúcej celý dodávateľský reťazec, ktorá zaručuje plnenie cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.

2. Úvod

2.1. Nekalé obchodné praktiky (NOP) sa vymedzujú ako praktiky medzi podnikmi, „ktoré sa výrazne odchyľujú od poctivého obchodného správania, ktoré sú v rozpore s dobromyseľnosťou a čestnosťou a ktoré jeden obchodný partner jednostranne nanucuje druhému“⁽³⁾. Potravinový dodávateľský reťazec je obzvlášť náchylný na NOP, a to v dôsledku veľkej nerovnováhy síl medzi hospodárskymi subjektmi. NOP sa môžu vyskytovať vo všetkých štádiách dodávateľského reťazca a NOP na jednej úrovni reťazca môžu mať vplyv na jeho ďalšie časti, v závislosti od trhovej sily zúčastnených aktérov⁽⁴⁾.

2.2. Ako sa podrobne uvádza v stanovisku EHSV o spravodlivejšom agropotravinárskom dodávateľskom reťazci prijatom v roku 2016⁽⁵⁾ a v stanovisku o zlepšení potravinového dodávateľského reťazca prijatom v roku 2018⁽⁶⁾, koncentrácia vyjednávacej sily viedla k zneužívaniu dominantného postavenia a spôsobila, že slabšie hospodárske subjekty sa stávajú čoraz zraniteľnejšie voči NOP. Ekonomické riziko sa tak z trhu prenáša na skoršie fázy dodávateľského reťazca a má mimoriadne negatívny vplyv na spotrebiteľov a niektoré hospodárske subjekty, napr. poľnohospodárov, pracovníkov a MSP. Podiel hrubej pridanej hodnoty v potravinovom dodávateľskom reťazci pre prvovýrobcu podľa údajov Komisie klesol z 31 % v roku 1995 na 23,4 % v roku 2015 (najnovšie dostupné údaje). Podľa Komisie problém NOP priznali všetky zainteresované strany potravinového dodávateľského reťazca a podľa informácií sa s NOP stretla väčšina hospodárskych subjektov⁽⁷⁾.

2.3. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/633⁽⁸⁾ o NOP v poľnohospodárskom a potravinovom dodávateľskom reťazci bola prijatá v apríli 2019. Smernica je krátka, stručná a založená na niekoľkých kľúčových zásadách. Od členských štátov sa vyžadovala transpozícia smernice do vnútroštátneho práva do 1. mája 2021 a jej uplatňovanie o šesť mesiacov neskôr. Ide o súčasť širšieho programu riadenia, ktorého cieľom je dosiahnuť efektívnejší a spravodlivejší potravinový dodávateľský reťazec a ktorý takisto zahŕňa spoluprácu výrobcov a opatrenia na zvýšenie transparentnosti

⁽³⁾ EK, 2014.

⁽⁴⁾ Osobitná skupina pre poľnohospodárske trhy, 2016.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV o podpore spravodlivejšieho agropotravinárskeho dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 130).

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV o zlepšení potravinového dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 165).

⁽⁷⁾ Oznámenie EK, 2014.

⁽⁸⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/633 zo 17. apríla 2019 o nekalých obchodných praktikách vo vzťahoch medzi podnikmi v poľnohospodárskom a potravinovom dodávateľskom reťazci (Ú. v. EÚ L 111, 25.4.2019, s. 59).

trhu. Cieľom stratégie „z farmy na stôl“⁽⁹⁾ je tiež prispieť k zlepšovaniu pozície poľnohospodárov v potravinovom dodávateľskom reťazci.

2.4. Slovínske predsedníctvo Rady EÚ požiadalo EHSV, aby vypracoval prieskumné stanovisko o účinnom dosahovaní cieľov smernice v praxi, o najlepších postupoch členských štátov v oblasti regulácie potravinového dodávateľského reťazca, ako aj o krokoch potrebných na zabezpečenie toho, aby sa tento proces nezastavil.

3. Stanovisko EHSV o NOP

3.1. Vo svojom stanovisku z roku 2018⁽¹⁰⁾ EHSV uvítal návrh Komisie (EK) znížiť výskyt NOP a považuje ho za potrebný prvý krok na ochranu slabších hospodárskych subjektov, predovšetkým poľnohospodárov, pracovníkov a niektorých subjektov, a na zlepšenie riadenia v potravinovom dodávateľskom reťazci. Regulačný prístup a legislatívny rámec s efektívnym a stabilným mechanizmom presadzovania sú spôsobom, ako sa dá otázka NOP riešiť na úrovni EÚ. Takisto sa to opakovalo v nedávno prijatom stanovisku EHSV k stratégii „z farmy na stôl“ z roku 2020⁽¹¹⁾.

3.2. EHSV však vyjadril poľutovanie nad skutočnosťou, že EK zavádza len minimálnu spoločnú normu ochrany v celej EÚ tým, že zakazuje len niekoľko konkrétnych NOP. Treba zakázať všetky nekalé praktiky.

3.3. Pokiaľ ide o presadzovanie predpisov, EHSV uvítal návrh EK vytvoriť harmonizovaný rámec orgánov presadzovania v EÚ.

3.4. Okrem riešenia problematiky NOP EHSV odporučil EK, aby povzbudzovala a podporovala obchodné modely, ktoré pomáhajú dosiahnuť udržateľnosť, vyváženosť a zlepšenie efektívnosti dodávateľského reťazca, aby sa tak posilnilo postavenie slabších hospodárskych subjektov.

4. Transpozícia a vykonávanie smernice o NOP – súčasný stav

4.1. Členské štáty v súčasnosti smernicu transponujú a vykonávajú⁽¹²⁾. Väčšina združení poľnohospodárov, odborových zväzov a potravinárov sa domnieva, že plánované opatrenia nie sú dostatočné na to, aby ich ochránili. Napriek tomu podporili navrhované opatrenia na vykonávanie smernice o NOP a dokonca žiadali vyššie ambície, zatiaľ čo maloobchodníci v niektorých prípadoch vyjadrili rozdielne názory.

4.2. Do novembra 2021 predloží EK predbežnú správu o transpozícii smernice a v roku 2025 hodnotenie účinnosti smernice. Toto hodnotenie bude vychádzať z výročných správ členských štátov a výsledkov prieskumov EK o situácii v oblasti NOP zameraných na zainteresované strany v potravinovom reťazci⁽¹³⁾. EHSV navrhuje, aby Komisia konzultovala aj s kupujúcimi a zhromaždila ich skúsenosti so smernicou. Mechanizmus spolupráce stanovený smernicou by mal vytvoriť vhodné fórum pre orgány presadzovania práva a Komisiu na diskusiu o účinnosti smernice na základe výročných správ členských štátov. Počas týchto pravidelných stretnutí bude možné identifikovať najlepšie postupy, ale aj nedostatky a porovnať prístupy členských štátov.

4.3. EHSV víta, že sa Komisia rozhodla regulovať nekalé obchodné praktiky v potravinovom dodávateľskom reťazci. Vyjadruje ale poľutovanie nad tým, že Komisia nepodporila harmonizovaný prístup, čo spôsobuje fragmentáciu jednotného trhu. EHSV však víta skutočnosť, že členské štáty transponujú a vykonávajú smernicu, čím zabezpečujú väčšiu spravodlivosť v potravinovom dodávateľskom reťazci, a vyzýva na harmonizovanejší prístup v budúcnosti.

5. Osvedčené postupy v procese transpozície/vykonávania

5.1. EHSV víta ambiciózne národné transpozíčné zákony (ďalej len „osvedčené postupy“), ktoré zakazujú niektoré NOP, ktoré sa v smernici za určitých okolností povoľujú. Ide napríklad o zákaz vrátenia nepredaných výrobkov dodávateľovi bez toho, aby za ne dostal zaplatené, alebo prenos nákladov odberateľa na skladovanie na dodávateľa, ktoré boli prijaté na základe nemeckého transpozíčného zákona⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ Stratégia „z farmy na stôl“.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV o zlepšení potravinového dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 165).

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Z farmy na stôl“: udržateľná potravinová stratégia, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽¹²⁾ Transpozícia členskými štátmi na vnútroštátnej úrovni.

⁽¹³⁾ Webové sídlo EK.

⁽¹⁴⁾ Zatiaľ nebol schválený druhou komorou, a preto nebol ešte oficiálne oznámený EK. Naplánovaný na 28. 5. 2021.

5.2. EHSV víta zavedenie článkov v transpozíčných zákonoch, ktoré zakazujú nakupovanie za cenu nižšiu ako výrobné náklady, a to aj pre všetky hospodárske subjekty. To je predmetom španielskeho zákona⁽¹⁵⁾, ktorým sa okrem zákazu nakupovania za cenu nižšiu ako výrobné náklady všetkým hospodárskym subjektom zakazuje ničenie hodnoty v celom potravinovom dodávateľskom reťazci. Rovnako bol aj taliansky zákonodarca poverený riešením tejto otázky v transpozíčnom zákone⁽¹⁶⁾. V Nemecku nemecký Spolkový snem preskúma možný zákaz nakupovania za cenu nižšiu, než sú výrobné náklady, v rámci hodnotenia, ktoré sa uskutoční každé dva roky po nadobudnutí účinnosti.

5.3. Ide o súčasť väčšieho balíka iniciatív, ktoré podporuje Európska komisia, ako sú napríklad strediská na sledovanie trhov a cien⁽¹⁷⁾, ktorý je kľúčový na podporu transparentnosti a spravodlivosti v tomto odvetví. Okrem toho nemožno zabudnúť ani na dôležitosť reciprocity v medzinárodnom obchode⁽¹⁸⁾.

5.4. EHSV víta zákony, ktorými sa stanovuje ombudsman na monitorovanie ich vykonávania. V Španielsku bola zriadená nezávislá agentúra (AICA) na monitorovanie vykonávania zákona, zatiaľ čo ombudsman má mandát podporovať dobrovoľné kódexy správania. V Nemecku sa subjekty dotknuté nekalými obchodnými praktikami budú môcť obrátiť na nezávislého ombudsmana, aby mu predložili anonymné sťažnosti, ako aj oznámili nekalé praktiky, ktoré nie sú pokryté právnymi predpismi. Ombudsman bude takisto môcť začať vyšetrovanie a postupovať prípady porušenia Spolkovému poľnohospodárskemu a potravinárskemu úradu (BLE), ako aj monitorovať vývoj výrobných nákladov a cien⁽¹⁹⁾.

5.5. Veľkosť sa nemusí vždy rovnať trhovej sile, a preto by všetci prevádzkovatelia podnikov, veľkí aj malí, mali byť chránení pred nekalými obchodnými praktikami. EHSV vyzýva členské štáty, aby prijali zákony, ktoré chránia všetkých obchodných aktérov. V prípadoch, v ktorých sa nedosiahne táto úroveň ambície, uznáva zásluhy tých krajín, ktorých zákony sa vzťahujú na väčších aktérov aspoň v kľúčových odvetviach. Napríklad v Nemecku sa zachováva prahová hodnota 350 miliónov EUR pre poľnohospodárske, rybárske a potravinárske spoločnosti, ale pre mäsové, ovocné, zeleninové a záhradnícke výrobky sa ako prahová hodnota stanoví obrat 4 miliardy EUR, vďaka čomu bude zákon chrániť viac aktérov⁽²⁰⁾. V belgickom predbežnom zákone sa eliminuje „postupný prístup“ tým, že všetkým obchodným aktérom nepresahujúcim prahovú hodnotu 350 miliónov EUR poskytuje ochranu pred NOP bez ohľadu na ich veľkosť v pomere k odberateľovi. Španielsko poskytuje osobitnú ochranu prvovýrobcom, ale všetky hospodárske subjekty sú chránené zákonom bez ohľadu na ich veľkosť a/alebo postavenie na trhu.

5.6. Dvojité súťažné aukcie⁽²¹⁾ sa spájajú so závažnými negatívnymi dôsledkami pre poľnohospodárov⁽²²⁾, ktorí sú fakticky nútení zapájať sa do týchto postupov v dôsledku nerovnováhy síl medzi odberateľmi a predajcami. Zákaz dvojitých súťažných aukcií by prispel k predchádzaniu prípadom, v ktorých sú dodávatelia nútení predávať za cenu nižšiu než výrobné náklady. Hoci proces transpozície smernice v Taliansku zatiaľ nie je ukončený, EHSV so záujmom sleduje prebiehajúcu diskusiu o možnosti zakázať dvojité súťažné aukcie v tejto krajine, v ktorej bol zákonodarca poverený riešením tejto otázky v transpozíčnom zákone.

5.7. EHSV takisto považuje za osvedčený postup povinnosť mať písomné zmluvy pre všetky činnosti a zahrnúť ich do databázy v záujme väčšej transparentnosti a kontroly. Španielsky zákon zahŕňa túto povinnosť s veľmi dobrým vplyvom na obchodné vzťahy. Zmluva by mala obsahovať pojmy ako kvalita, trvanie, cena, cenový ukazovateľ, opätovné prerokovanie, obnovenie a ukončenie zmluvy s výpovednou lehotou.

5.8. EHSV víta doložku nemeckého zákona, v ktorom sa stanovuje prvé hodnotenie dva roky po nadobudnutí účinnosti zákona, a skutočnosť, že okrem preskúmania dodržiavania existujúcich zákazov môže nemecký Spolkový snem takisto rozšíriť zoznam zakázaných NOP⁽²³⁾; berie tiež na vedomie belgický predbežný zákon, v ktorom sa stanovuje možnosť kedykoľvek doplniť NOP do zoznamu na základe kráľovského dekrétu po konzultácii so zainteresovanými stranami.

⁽¹⁵⁾ Ley 12/2013, de 2 de agosto, de medidas para mejorar el funcionamiento de la cadena alimentaria. Tento zákon sa zmení návrhom zákona, o ktorom sa v súčasnosti rokuje a ktorý sa po španielsky nazýva *Proyecto de Ley por el que se modifica la Ley 12/2013 de medidas para mejorar el funcionamiento de la cadena alimentaria*.

⁽¹⁶⁾ Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana 23. 4. 2021.

⁽¹⁷⁾ Strediská Európskej komisie na sledovanie trhov. Pozri aj príklad programu monitorovania cien a marží vo francúzskom potravinárskom odvetví.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Zlučiteľnosť obchodnej politiky EÚ s európskou zelenou dohodou*, (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 66).

⁽¹⁹⁾ Webové sídlo BLE.

⁽²⁰⁾ Táto doložka sa uplatňuje len do mája 2025, potom sa prahová hodnota zníži na 350 miliónov EUR.

⁽²¹⁾ Dvojité súťažné aukcie sú mechanizmy, ktoré odberatelia využívajú na to, aby staval dodávateľov proti sebe v narychlo zorganizovaných online aukciách, v ktorých sú motivovaní k tomu, aby svoje plodiny predávali za čo najnižšiu cenu.

⁽²²⁾ Prípadová štúdia Oxfam.

⁽²³⁾ Hodnotenie by takisto zahŕňalo výsledky preskúmania možného zákazu nákupu potravín a poľnohospodárskych výrobkov za ceny nižšie, než sú ich výrobné náklady.

6. Zistené nedostatky

6.1. EHSV tvrdí, že všetky NOP uvedené v smernici môžu mať škodlivý účinok na najslabších aktérov reťazca vrátane takzvaných sivých praktík. Slabší dodávatelia sa môžu cítiť nútení podpísať dohodu so silnejším odberateľom, ktorá obsahuje zmluvné podmienky v rozpore s ich záujmom. Hoci v niekoľkých členských štátoch sa diskutuje o „plošnom zákaze“ všetkých NOP, ukazuje sa, že túto úroveň ambícií je ťažké dosiahnuť bez zásahu EÚ. EHSV vo svojom stanovisku z roku 2018 takisto žiadal všeobecný zákaz NOP a možnosť pre členské štáty rozšíriť zoznam pôvodne zakázaných NOP. Budúcnosť ukáže, aké revízne mechanizmy sa zavedú na základe transpozičných zákonov.

6.2. V smernici sa dodávateľom, organizáciám dodávateľov a neziskovým organizáciám pôsobiacim v mene dodávateľov udeľuje právo na podávanie sťažností. EHSV sa však obáva, že sa môžu vyskytnúť udalosti, pri ktorých dochádza k nezákonným NOP, pričom dotknutá strana (napr. pracovník) získa príslušné informácie, no orgány presadzovania nedokážu zasiahnuť, pretože dotknutý hospodársky subjekt alebo jeho organizácia nepodalí formálnu sťažnosť. Keďže dotknuté hospodárske subjekty nemusia byť ochotné podávať sťažnosti, a to ani vtedy, keď dochádza k porušovaniu ich práv, EHSV vyzýva EK, aby podrobne monitorovala a hodnotila, v akom rozsahu môžu byť potrebné zmeny v záujme lepšej ochrany najzraniteľnejších strán, ktoré závisia od hospodárskych subjektov, ako sú pracovníci, poľnohospodári a rybári. Smernica o NOP nepredpokladá písomné zmluvy. Predpokladá však obchodné vzťahy. EHSV preto zdôrazňuje svoj návrh, aby sa ochrana rozšírila na prípady, v ktorých dochádza k NOP, ale neexistuje (písomná) zmluva. EHSV už vyzval na zavedenie práva podať kolektívnu žalobu⁽²⁴⁾.

6.3. Z „postupného prístupu“ smernice vyplýva, že v určitých situáciách sa na subjekt, ktorý je slabý vzhľadom na trhovú silu, ale veľký vzhľadom na obrat, nevzťahuje právna ochrana. To vedie k neistote u dodávateľov, ktorí nepoznajú ročný obrat svojich obchodných partnerov. EHSV vyzýva EK a členské štáty EÚ, aby monitorovali a riešili negatívne dôsledky tohto „postupného prístupu“ a zväzili ochranu všetkých obchodných aktérov bez ohľadu na ich veľkosť.

6.4. Stabilné, vyvážené a dlhodobé obchodné vzťahy medzi hospodárskymi subjektmi potravinového reťazca môžu poľnohospodárom, na ktorých postupom času pripadá menšie a ďalej klesajúce percento z konečnej ceny, pomôcť podieľať sa viac na pridanej hodnote. Aspekty regionalít a kvality môžu udržať pridanú hodnotu v regióne v porovnaní s dovozom surovín z tretích krajín, v ktorých sú väčšinou nižšie výrobné normy než v EÚ. Lepšie označovanie pôvodu by prinieslo väčšiu transparentnosť v potravinových dodávateľských reťazcoch.

7. Zraniteľné miesta v agropotravinovom dodávateľskom reťazci, ktoré odhalila kríza spôsobená ochorením COVID-19

7.1. Vo všeobecnosti ukázal európsky potravinový dodávateľský reťazec počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19 pozoruhodnú odolnosť. Spotrebiteľia mali vždy prístup takmer ku všetkým potravinám. Napriek tomu, že pracovníci v celom potravinovom dodávateľskom reťazci boli vystavení rizikám infekcie, urobili skvelú prácu. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 však ovplyvňuje celý svetový agropotravinársky systém. Spôsobuje symetrický, ale asynchrónny otras svetových a vnútroštátnych potravinových systémov, ktorý zasahuje: 1. kanály ponuky a dopytu v rôznom čase; 2. všetky prvky potravinového systému od prvovýroby po potravinárstvo, maloobchod a stravovacie služby (Horeca), medzinárodný obchod a logistické systémy a medzidopyt a konečný dopyt; 3. trhy s faktormi (práca a kapitál) a výrobné polotovary. Prenosné kanály týchto účinkov zahŕňajú mnohé makroekonomické faktory (napr. výmenné kurzy, ceny energií, prístup k finančným trhom) a najmä pokles celkovej hospodárskej činnosti a nárast nezamestnanosti.

7.2. Obmedzovanie voľného pohybu pracovníkov (Komisia vydala usmernenia týkajúce sa osôb so základnými funkciami napr. sezónnych pracovníkov) z jedného členského štátu do druhého ovplyvnilo mnohé oblasti výroby a spracovania potravín (napr. zber ovocia a zeleniny a spracovanie mäsa a mliečnych výrobkov), ktoré závisia od práce sezónnych pracovníkov z iných členských štátov alebo z tretích krajín. Okrem toho migrujúci pracovníci často žijú a pracujú v zlých podmienkach a hrozí im vyššie riziko nákazy, ako dokázalo šírenie nákazy na bitúnkoch a v baliarňach mäsa na celom svete. To predstavuje závažný problém pre verejné zdravie a prerušenie potravinového dodávateľského reťazca.

7.3. Okrem toho prerušením prepravy potravín z dôvodu opatrení proti šíreniu nákazy a narušením logistiky pandémie takisto viedla k protekcionizmu, ktorý ovplyvňuje dovoz a vývoz potravín. Mnohí zároveň vyzdvihovali význam potravín vyrobených na regionálnej úrovni v EÚ a tradičné výhody krátkych dodávateľských reťazcov a miestnej produkcie a miestneho obchodu. Krátke dodávateľské reťazce a miestna produkcia a miestny obchod sa počas krízy ukázali o to

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV o podpore spravodlivejšieho agropotravinárskeho dodávateľského reťazca, (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 130).

lákavejšie, pretože ľudia vyhľadávali nové a priamejšie spôsoby nakupovania potravín a výrobcovia našli nový odbytový trh pre svoje výrobky. Jedným z najdôležitejších aspektov však je uvedenie si potreby pokračovať v spravodlivom a udržateľnom obchode na regionálnej a medzinárodnej úrovni. Obchodné obmedzenia môžu ohroziť stabilitu, čo by zasiahlo najmä obyvateľov s nízkym príjmom.

7.4. Zákaz vychádzania zrazil odvetvie stravovacích a ubytovacích služieb a časť potravinárskeho odvetvia (napr. hotely a reštaurácie a iné odvetvia „mimo domu“ a služby donášky jedla, veľkoobchodníkov a maloobchodníkov v turistických zónach) na kolena a mal pre ne ďalekosiahle následky. Okrem samotných podnikov prerušenie činností takisto narušilo konsolidovaný systém dodávky potravín, od ktorého záviseli mnohí poľnohospodári a dodávatelia poľnohospodárskych výrobkov. Hlboko zasiahlo dodávateľov čerstvých výrobkov, keďže kvalitné víno, sýry a kusy mäsa najvyššej akosti predávané v reštauráciách boli nahradené štandardnými výrobkami zakúpenými v supermarketoch a konzumovali sa doma (FAO, 2020; OECD, 2020). Niektorí výrobcovia zareagovali tak, že sa presunuli bližšie k maloobchodnému alebo online trhu, ktorý im v mnohých prípadoch umožnil nájsť veľmi dobré kompromisy a dohody, ale mnohí sa nedokázali prispôsobiť a stratili zákazníkov a príjem. Obmedzenia spojené s pandemiou COVID-19 takisto výrazne zasiahli agroturizmus, ktorý poľnohospodárom často pomáha diverzifikovať ich príjem.

7.5. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 dramaticky urýchlila prechod na digitalizáciu a zdá sa, že tento trend bude pokračovať. Z nedávnej štúdie spoločnosti McKinsey ⁽²⁵⁾ vyplýva, že v roku 2020 vzrástol online predaj potravín v Európe o 55 % a že tento posun bude pokračovať, pričom 50 % spotrebiteľov, ktorí využívali online kanály počas pandémie, má v úmysle v tom pokračovať.

7.6. Výskyt ochorenia COVID-19 a jeho rýchle šírenie na celom svete otriasol hospodárstvom EÚ a svetovým hospodárstvom. Prijali sa okamžité a komplexné rozpočtové, likviditné a politické opatrenia na poskytnutie pomoci najviac postihnutým odvetviám. EÚ má k dispozícii rozsiahly súbor trhových intervenčných nástrojov, z ktorých sa viaceré aktivovali počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na podporu príjmov poľnohospodárskych podnikov. Reakcia však bola obmedzená, keďže v rozpočte EÚ už neboli v poslednom roku rozpočtového obdobia 2014 –2020 v podstate žiadne zdroje na financovanie dodatočných núdzových opatrení pre poľnohospodárstvo.

7.7. EK napokon spustila Európsku zelenú dohodu s vplyvom aj na poľnohospodárstvo (stratégia „z farmy na stôl“ a stratégia biodiverzity) a zo stimulačného balíka Next Generation EU sa na EPFRV vyčlenilo 7,5 miliardy EUR. Posúdenia vplyvu stratégie „z farmy na stôl“ sú pre EÚ znepokojujúce. EHSV však napriek tomu žiada vyvázenejšiu politickú podporu v prospech agropotravinárskeho priemyslu v porovnaní s niektorými inými časťami hospodárstva, ktorých hospodárska štruktúra je oveľa odolnejšia a úroveň ziskovosti je oveľa vyššia.

8. Ďalšie kroky

8.1. Manévrovací priestor, ktorý sa v smernici ponecháva členským štátom v súvislosti s návrhom právnych predpisov, ktorými sa vykonáva smernica, umožnil každému z nich, aby zaviedol špecifické právne predpisy vhodné pre jeho vnútroštátny kontext. Ako bolo uvedené, niektoré členské štáty zvýšili úroveň ambícií nad minimálne harmonizačné normy smernice a zaviedli zákony, ktoré dodávateľom z EÚ a dodávateľom mimo EÚ poskytujú dodatočnú ochranu.

8.2. Hoci sa očakáva, že dodávatelia v určitom členskom štáte budú mať jednoduchý prístup k osobitostiam ich vnútroštátnych transpozíčných zákonov (vrátane mechanizmu na podávanie sťažností a príslušného orgánu), nemusí to tak byť u dodávateľov, ktorí vyvážajú do iných členských štátov EÚ a u dodávateľov mimo EÚ, ktorí vyvážajú do EÚ. EHSV víta úsilie EK šíriť informácie v podobe publikácie *Brožúra o smernici o nekalých obchodných praktikách* ⁽²⁶⁾. Poukazuje však na to, že tento dokument obsahuje len informácie týkajúce sa minimálnych harmonizačných noriem. V záujme poskytnutia správnych nástrojov vývozcom, aby mohli čerpať výhody vyplývajúce z vnútroštátnych transpozíčných zákonov, EHSV vyzýva EK, aby zabezpečila, aby mali vývozcovia ľahký prístup k najrelevantnejším informáciám týkajúcim sa každého z týchto zákonov.

8.3. EHSV zdôrazňuje, že je v záujme všetkých zainteresovaných strán, aby sa smernica uplatňovala na všetky obchodné vzťahy, v ktorých je aspoň odberateľ alebo dodávateľ podnikom z EÚ, a to aj v prípade, ak dodávateľ nie je subjektom z EÚ. EHSV vyzýva EK a EŠVČ, aby využili informačný potenciál delegácií EÚ v tretích krajinách na poskytovanie informácií dodávateľom mimo EÚ. Tieto informácie sa nesmú obmedzovať len na všeobecné usmernenia smernice a musia zahŕňať praktické informácie o osobitostiach a orgánoch presadzovania členských štátov.

⁽²⁵⁾ <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/disruption-and-uncertainty-the-state-of-european-grocery-retail-2021>

⁽²⁶⁾ Brožúra EK.

8.4. EHSV víta zváženie agropotravinového dodávateľského reťazca ako strategického ekosystému pre európsku obnovu a vyzýva na ďalšiu spoluprácu v dodávateľskom reťazci a dialóg so zainteresovanými stranami s cieľom uľahčiť prechod na udržateľnejšie potravinové systémy spôsobom, ktorý bude čo najinkluzívnejší. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na význam, rozmanitosť a rozsah iniciatív realizovaných v rámci potravinového dodávateľského reťazca s cieľom podporiť prechod na udržateľnosť investovaním do podpory udržateľnej a miestnej výroby.

V Bruseli 22. septembra 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG
